

*Асатуров Сергій Костянтинович,
кандидат історичних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України (м. Київ, Україна)*

ЕЛЬЗАС І ЛОТАРИНГІЯ В КОНТЕКСТІ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ ФРАНЦУЗІВ І НІМЦІВ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

Регіони Ельзасу та Лотарингії історично завжди були предметом німецько-французьких конфронтацій. Дві провінції протягом Середньовіччя постійно переходили з рук в руки. До складу Французького королівства Ельзас увійшов в кінці XVII сторіччя, а Лотарингія стала частиною королівства з часів Тридцятилітньої війни. За підсумками Паризького, 1871 р., миру обидві області відійшли Німеччині, що допомогло закріпити кордони створеної того ж року Німецької імперії. Цікаво, що в той час, коли місцеве населення отримало право обирати громадянство, переважна більшість вирішила залишитись французами. Але, Німеччина не розглядала здобуття цих територій як тимчасове явище, вони мали міцно закріпитись у складі Німецької імперії. Тож, почалась активна

германізація населення та регіону вцілому. В серпні 1873 р. єпископ міста Нансі (місто залишилось французьким), закликав свою паству молитись за повернення Ельзасу та Лотарингії до лона Франції. У відповідь, німецький канцлер Бісмарк висунув до французького уряду вимогу репресій стосовно священнослужителя-сепаратиста. Дана історія привела до дипломатичної кризи.

За результатами Першої світової війни Ельзас та Лотарингія знову стали французькими. Потім, у 1940 р. їх окупувала Німеччина. Після закінчення Другої світової війни обидва регіони остаточно були повернуті Франції. Більше того, саме Страсбург став одним із центрів загальноєвропейських інститутів: тут засідає Рада Європи, знаходиться резиденція Європейського суду з прав людини та штаб квартири деяких інших міжнародних організацій. Місто стало символом Європи, який змиває національні кордони.

Питання переосмислення й позбавлення тягара минулого постав на порядку денному.

Сьогодні приєднання Ельзасу та Лотарингії до складу Німеччини є практично нездійсненим. Причин є декілька. Зокрема, це могло б повністю зруйнувати систему колективної безпеки Європи й призвести до катастрофічної нестабільності на континенті. Окрім того, приєднанню Ельзасу та Лотарингії заважає важливий економічний чинник. Ці дві області є постачальниками продукції, аналогічну якій виробляють у Рурській області Німеччини. Це створило б конкуренцію для Ельзасу та Лотарингії в об'єднаній німецькій державі. Таких проблем не існує у Франції, де ці області є практично монополістами у постачанні залізних руд та устаткування для металургії [1, с. 97].

Тож, на сьогодні більш дискусійним є питання не територіальної, а культурної приналежності Ельзасу та Лотарингії. Особливе геополітичне положення Ельзасу та Лотарингії як зв'язуючої ланки між Францією та Німеччиною обумовили своєрідність культурного розвитку регіонів. Кожна з держав, як тільки Ельзас чи Лотарингія підпадали під їх юрисдикцію, вводили політику примусового насадження власної мови, культури тощо. Спільнота регіону реагувала по-різному. З одного боку зростало покоління, яке радо приймало ідею прихильності до Німеччини чи Франції, з іншого – відбувалось й відторгнення, місцеві громади були змушені гуртуватись в прагненні зберегти своє культурне коріння. Так, у 1920-х рр. активно розвивалась, навіть, ідея самостійного існування Ельзасу-Лотарингії на мапі Європи [2, с. 161]. Хоча, в більшості випадків, висувались більш приземлені лозунги: за культурну автономію, повагу політичних, культурних та соціальних прав. В театрах ставились вистави на місцевих діалектах та за місцевою історико-культурною тематикою. А от 1940-і роки характеризувались постійно змінюючими одна одну хвилями франкофільї та германофільї [3].

Якщо говорити про наш час, то питання культурної ідентичності регіонів Ельзасу та Лотарингії знову активно піднялось у зв'язку з адміністративно-територіальною реформою 2014-2015 рр. У результаті реформи було створено регіон Гранд-Ест, який об'єднав Ельзас, Лотарингію, Шампань та Ардени. Причинами реформи були переважно економічні та політичні міркування. Ельзас

та Лотарингія активно виступили проти такого об'єднання. Прокотилась хвиля протестів й мітингів (особливо в Ельзасі). Хвилю обурення дещо вдалось вгамувати підписанням у червні 2015 р. трьох конвенцій між державою та місцевою ельзаською спільнотою, які були спрямовані на розвиток багатомовності в системі освіти й сприянню розвитку мовно-культурної ідентичності регіону [4]. Різні багатовікові політичні механізми з асиміляції, інтеграції, культурної експансії та культурного плюралізму, що впроваджувались на території Ельзасу та Лотарингії як Францією так і Німеччиною, звичайно ж наклали свій відбиток на культуру обох регіонів. Як вважає Г. Ісакова [5], сьогодні Ельзас та Лотарингія є зоною потенційного мовного конфлікту через проблему місцевих діалектів. Обидва регіони мають власні діалекти, які тривалий час репресувались і сьогодні занепадають. Окрім того, їх дедалі активніше витісняють французька та німецька мови які є більш вживані. Менш з тим, лотарингський, зокрема, залишається незамінним в сільській місцевості і є єдиною мовою спілкування для людей певного віку [6]. Для підтримки та збереження місцевих діалектів як в Ельзасі, так і Лотарингії місцеві громади докладають чимало зусиль. Зокрема в Ельзасі, деякі школи пропонують вивчення діалекту, а більшість міст Ельзасу мають громадські знаки та вивіски написані двома мовами [7].

Звичайно, мова є важливим елементом культури кожного народу, але в даній ситуації французька та німецька мови повною мірою є частиною лінгвістичного та культурного надбання регіонів і надають їм особливий характер.

В наш час Ельзас є платформою для міжкультурної комунікації в Європі. Страсбург був обраний як міжнародне місто в якому засідають Рада Європи та Європейський парламент, що є свого роду символом примирення двох країн – Франції та Німеччини. В той самий час, локальна культура обох регіонів поступово згасає, розчиняючись у загальноєвропейській. Також, населення як Ельзасу так і Лотарингії не відчуває сьогодні себе приналежним конкретно до французької чи німецької культури, тим більш що шенгенська зона вже давно стерла кордон чіткого розмежування. При цьому, спільноти обох регіонів завзято цінують свою територіальну приналежність, свою історію та культуру сьогодення, яка набула особливого колориту саме завдяки німецько-французькому впливу. Як бачимо, наведений у розвідці приклад історичної ідентичності та пам'яті народів має конкретні висхідні данні – погранична територія, що належала двом сусіднім державам в різні періоди. Але історія відносин французько-німецького пограниччя складалась по-різному, а конфлікти що виникали не схожі один на інший. Тим не менш, міжкультурний діалог посів важливе місце у двосторонніх взаєминах сусідніх країн. Багато років проблема пограниччя пронизувала і в різною мірою продовжує пронизувати суспільство сусідніх держав. Тому міжкультурна взаємодія залишається основою для історичного порозуміння, прийняття та шанування один одного членами сусідніх спільнот.

Література:

1. Етнополітична карта світу 21 століття / П. Жук, Н. Мазур, Р. Соломонюк, Р. Турчак. Т.: Мандрівець, 2000. 240 с.
2. Fischer C. Alsace to the Alsatians?: Visions and Divisions of Alsatian Regionalism / Christopher J. Fischer. Oxford: Berghahn Books, 2010. 254 с.
3. Boswell L. From Liberation to Purge Trials in the “Mythic Provinces”: Recasting French Identities in Alsace and Lorraine, 1918–1920 [Електронний ресурс] / Laird Boswell. – 2000. URL: <http://www.swisswuff.ch/alsace-pn.html>.
4. Daune-Anglard G. L’Alsace signe pour l’identité régionale [Електронний ресурс] URL: <http://www.lalsace.fr/bas-rhin/2015/06/02/lalsace-signer-pour-l-identite-regionale>.
5. Исакова Г. Анализ понятия конфликта в современной социолінгвістике URL: http://www.rusnauka.com/14_NPE_2015/Philologia/3_193120.doc.htm.
6. Pourquoi l’Alsace ne veut pas d’une fusion? [Електронний ресурс] // Agora Vox. 2014. URL: <http://www.agoravox.fr/actualites/politique/article/pourquoi-l-alsace-ne-veut-pas-d-159004>
7. Gordon A. Playing Tug Of War [Електронний ресурс] / Aaron Gordon // Sports on earth. 2014. URL: <http://www.sportsonearth.com/article/83096308/watching-francegermany-world-cup-along-border-alsace>.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ**

**Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра міжнародних відносин і суспільних наук**

**ІНСТИТУТ ПОЛІТИЧНИХ І ЕТНОНАЦІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ім. І.Ф. КУРАСА НАН УКРАЇНИ**

ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ НАН УКРАЇНИ

ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ

**ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОГДАНА
ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

ЯГЕЛЛОНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (Республіка Польща)

ФОНД ГЕРДИ ХЕНКЕЛЬ (Німеччина)

УНІВЕРСИТЕТ МАЙНЦА ІМЕНІ ЙОГАННА ГУТЕНБЕРГА (Німеччина)

КАГУЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ П. ХАШДЕУ (Молдова)

МУЗЕЙ КАРОЛЯ І В БРАЇЛІ (Румунія)

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«УКРАЇНСЬКА ДИПЛОМАТІЯ:
СТАНОВЛЕННЯ, РОЗВИТОК ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

10 квітня 2025 р.

м. Київ

Українська дипломатія: становлення, розвиток та перспективи / за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 10 квітня 2025 р. Київ, 2024. 357 с.

Збірник наукових праць укладено за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції «Українська дипломатія: становлення, розвиток та перспективи», яка була організована кафедрою міжнародних відносин і суспільних наук гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України 10 квітня 2025 р. Наповнення рубрик синхронізовано з основними напрямками роботи конференції і охоплює широке коло питань щодо витоків, традицій, розвитку та перспектив української дипломатії; аналізу стану дипломатії в умовах сучасних глобальних викликів та стратегічних пріоритетів світової, європейської та вітчизняної дипломатії в умовах російсько-української війни.

Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів, студентів, а також усіх хто цікавиться питаннями сучасних міжнародних відносин та розвитку української дипломатії.

Рекомендовано вченою радою гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 10 від 16.05.2025 р.).

Редакційна колегія:

Ткачук В.А., д-р екон. наук, проф. (голова);
Ніколаєнко С.М., д-р пед. наук, проф. (співголова);
Тонха О.Л., д-р сільгосп. наук, проф. (голова);
Любовець О.М., д-р істор. наук, проф.
Харченко С.В., д-р філол. наук, проф.
Хвіст В.О., канд. іст. наук, доцент

Відповідальна за випуск докт. іст. наук, проф. Любовець О.М.

Тези подано в авторській редакції.

Автори тез відповідають за достовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел, посилання на них та інших відомостей.

Передруковувати опубліковані в збірнику наукових праць матеріали дозволяється тільки за згодою авторів.